

ELINA
VESSONEN

ÄIDIKSI
VAI
EI

MULLISTAVAN
VALINNAN ÄÄRELLÄ

TAMMI

ELINA
VESSONEN

ÄIDIKSI

VAI

EI

MULLISTAVAN
VALINNAN ÄÄRELLÄ

TAMMI
HELSINKI

1. painos

© Elina Vessonen ja Tammi 2026
Sitaattien suomentajaksi ovat tekijän omia,
jos mainintaa suomentajasta ei ole lähdeviitteessä.
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-952-04-6618-3
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@tammi.fi

SISÄLLYS

1. ELÄMÄN KOKOINEN PÄÄTÖS	7
2. MINÄ VASTAAN MUUT	20
Ajelehdinko? _____	20
Lapsiperhenormia vastustamassa _____	25
Omannäköinen elämä _____	32
Muiden mielipiteet _____	40
Välttelenkö isoja päätöksiä? _____	44
3. JÄRKI VASTAAN VAUVAKUUME	51
Onko vauvakuumeella väliä? _____	51
Rationaalisuuden rajat _____	61
Entä jos kadun? _____	73
4. PÄTEVYYSSVAATIMUKSIA	81
Huono äiti, itsekäs lapseton _____	81
Mitä hyvä vanhemmuus on? _____	88
Äiti vastaan ura _____	100
Ajattelua koko keholla _____	114
Luova elämä _____	122

5. ONNELLISET LAPSET JA LAPSETTOMAT	128
Tekeekö lapsettomuus onnelliseksi? _____	128
Hän, jota ei (vielä) ole _____	137
Yhteyden nälkä _____	145
6. TASAPAINOILUA MAAPALLOLLA	153
Lakossa _____	153
Pelosta ja etiikasta _____	159
Lapset ja ilmastoystävällinen elämä _____	167
Mitä väliä, jos yhteiskunta tarvitsee lapsia? _____	170
Kaukana lapsista ja lapsuudesta _____	176
7. PÄÄTÖS	181
8. JÄLKIVIISAUS	186
Kaiken keskellä _____	186
Rakkaudesta ja rahasta _____	196
Me ja muut _____	204
Jääjät ja lähtijät _____	212
KIITOKSET	217
VIITTEET	219
LÄHTEET	225

1.

ELÄMÄN KOKOINEN PÄÄTÖS

”Haluatko pidellä vauvaa?”

Kysymys on retorinen. Piskuinen olento lähestyy kasvojeni äitinsä ojentuneiden käsivarsien varassa. Haluan paeta. Miksei kädessäni ole kakkulautasta, teekuppia tai mitä tahansa tavaraa, jonka varjolla voisin välttää tehtävän. ”Ei kiitos”, vastaan, irvistän ja käännän selkäni vauvalle. Irvistyksen on tarkoitus olla anteeksipyytävä, mutta todennäköisesti siitä välittyi jotain muutakin. Oikeasti haluaisin vastata: ”En missään nimessä halua pidellä vauvaa. Miksi haluaisin? Miksi *kukaan* haluaa pidellä vauvaa?”

Aikuinen päätyy tahtomattaankin tilanteisiin, joissa on tarkoitus ihastella vauvaa. Mitä lähemmäs kolmenkympin rajapyykkiä saavuin, sitä useammin löysin itseni sellaisista tilanteista. Tunsin niissä lähes poikkeuksetta ulkopuolisuutta, jopa häpeää. Toiset kujertelivat vauvalle, silitelivät ja pomputtelivat sitä ja kysyivät lapsen vanhemmilta hienotunteisia kysymyksiä. Se näytti vaivattomalta ja asiaankuuluvulta. Siltä, millaiseksi luonto on vauvan ja aikuisen kohtaamisen tarkoittanut. Minä puolestani olin varma, että lapsi nyrjähtäisi sylissäni peruuttamattomasti

rikki. Vähintään se alkaisi huutaa. Arvelin, että vauva ei pitäisi minusta, enkä ollut lainkaan vakuuttunut siitä, että minä voisin pitää vauvasta.

Olin tuohon aikaan vapaaehtoisesti lapseton. Se oli päätös samalla tavalla kuin kirkkoon kuuluminen voi olla päätös niille aikuisille, jotka ovat saaneet vauvana kasteen. Lapsettomuus oli lähtöasetus, jonka vahvistin hyväksyväni silloin tällöin keskusteluissa toisten kanssa. Arkiset kohtaamiset pönkittivät päätöstä niin, että sitä ei ollut tarvetta avata ja alkaa ruotia. Monet lapsiperheelliset tutut kertoivat, että he olivat joko aina halunneet lapsen tai sitten halu saada lapsia oli jossain vaiheessa kytkeytynyt päälle niin selvästi, ettei päätös tuottanut pitkittynyttä, toisaalta-toisaalta-vatvonnan sävyttämää tuskaa. Minä puolestani en ollut kokenut kumpakaan, en ainaista kai-puuta äidiksi enkä yllättävää halua saada lapsia. Noiden kokemusten puuttuminen tuntui selvältä, lapsettomuutta puoltavalta seikalta.

Sitä paitsi ei minulla olisi ollut aikaakaan ajatella lapsiperheen perustamista, puhumattakaan aikeen toteuttamisesta. Opiskelin ja tein töitä vimmaisesti, välillä intohimosta, välillä tottumuksesta ja melkein aina hähmäisen varmistelun tarpeen ajamana. Niinä harvoina hetkinä, joina jouduin ajattelemaan asiaa, löysin helposti lapsettomuudelleni selityksiä, jotka menivät läpi kuulijoille ja minulle itselleni. Epäilin, että lapsiperhearki ei mahtuisi siihen elämään, jota halusin elää. Oli myös terveyshuolia sekä kysymyksiä siitä, sopisinko lainkaan vanhemmaksi.

Sitten täytin kolmekymmentä, ja yhtäkkiä aiemman selkeyden korvasi kalvava epävarmuus. Pääsyyllinen oli tieto

siitä, että naisen mahdollisuudet tulla raskaaksi pienenevät verrattain varhain ja ripeästi. Syntyvyysasiantuntijat sanovat usein, että naisen hedelmällisyyden varoitusvalo syttyy kolmenkymmenenviiden vuoden iässä, mutta sekin saattaa olla turhan toiveikas arvio.¹ Matalasta syntyvyydestä murehtivat asiantuntijat jakavat hedelmällisyydestä tietoa niin innokkaasti, että törmäsin tästä rajapyykistä varoitteleviin artikkeleihin ja keskusteluihin tuon tuostakin. Tajusin, että asiassa olisi tehtävä tietoinen ja jämäkkä päätös suhteellisen pian, tai muuten luonto tekisi sen puolestani.

Ajattelin silloin, että perheenperustamispäätös on ihmiselämän isoin valinta. Se kuulostaa liioittelulta, jos mietin samalla ihmisiä, jotka vaikuttavat historiallisen suuriin asioihin. Jotkut ihmiset tekevät päätöksiä sodan aloittamisesta ja lopettamisesta. Miltä päätös lapsiperheen perustamisesta tai perustamatta jättämisestä tuntuu niiden rinnalla? Toisaalta voin pohtia myös ihmisiä, joiden valintatilanne poikkeaa rajusti omastani. Miten isolta valinnalta lapsiperheen perustaminen tuntui aikana, jolloin äitiys oli huonojen ehkäisykeinojen takia lähinnä kohtalon käsissä? Entä onko päätös lapsettomuudesta iso naiselle, joka on aina tiennyt, että haluaa omistaa elämänsä taiteelle tai jumalalle?

Mikään elämänvalinta ei ole standardikokoinen. Valintojen mullistavuus muodostuu eri kerroksista. Yksi kerros on oma elämä, siis se, mitä ihminen on elämässään valinnut, kokenut ja halunnut. Toinen on kulttuuri ja sosiaalinen lähiympäristö. On vaikeampaa valita sellainen vaihtoehto, jota ympärillä olevat ihmiset kummeksuvat

ja paheksuvat. Sitten on maailman ja jopa maapallon laajuinen näkökulma, siis politiikka, talous, konfliktit ja luonnonkriisit, jotka kärjistävät valintatilanteita eri tavoilla eri aikoina. Ja kaiken keskellä on itse päätös: se, miltä juuri tämä valinta ja nämä vaihtoehdot tuntuvat, niin irrallaan kontekstista kuin vain mahdollista.

Kun kolmekymppisenä päädyin perheenperustamis- päätöksen äärelle, olin jo ehtinyt tehdä useamman arkista isomman päätöksen elämäni käänneissä. Olin muuttanut kolmesti ulkomaille, Australiaan, Hollantiin ja Isoon-Britanniaan. Olin vaihtanut suuntaa urallani. Olin rakastunut ja eronnut monta kertaa. Näiden rinnalla päätös perheen perustamisesta – siis *lapsi*perheen perustamisesta – tuntui kuuluvan kokonaan toiseen ulottuvuuteen. Se näytti hallitsemattomalta ja vaaralliselta, sen vaikutukset kauaskantoisilta.

Entä kulttuuri, jossa vanhemmuuspäätöstä pohdin? Nykyvanhemmuudesta saa juuri sen käsityksen, jonka haluaa omalle vahvistusharhalleen syöttää. Influenssereiden somepäivitykset, uutissivustot ja keskustelufoorumit ovat täynnä tarinoita siitä, miten vaativa vanhemmuuskulttuuri Suomessa ja lukuisissa muissa maissa vallitsee. Vanhemmuus on niin raskasta, että se voi viedä sairauslomalle. Kun siihen päälle lisätään kertomukset synnytysväkivallasta ja toistuvat toteamukset, joiden mukaan Suomi on lapsivihamielinen maa, synkkä kuva on valmis. Toisaalta välillä näyttää siltä, ettei ketään palkita somessa niin runsaalla määrällä sydänemojeja kuin ihmistä, joka on vapautunut yhteiskunnan odotuksista ja kertoo elävänsä omannäköistä äitiyttä. Kertomukset äitien henkisestä

vapautumisesta ovat niin yleisiä, että väkisinkin mietityttää, ovatko ympäristön vanhempiin kohdistamat odotukset sittenkään kovin pakottavia.

Yhtä ristiriitainen kuva syntyy vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Monet vapaaehtoisesti lapsettomat kokevat, että perheellistyminen on yhä normi ja että yhteiskunta tai muu yhteisö odottaa heiltä vanhemmuutta. Lapsettomuus vaatii jatkuvaa selittelyä ja puolustelua. Syytetään itsekkyydestä ja keskenkasvuisuudesta. Toisaalta perheellistyminen ei ole läheskään samanlainen vaatimus tai oletus kuin se oli vaikkapa kuusikymmentä vuotta sitten. Yhä useampi ihminen on vapaaehtoisesti lapseton. Aiheesta on keskusteltu mediassa, kirjoissa ja tapahtumissa. Tarjolla on runsaasti rohkaisevia kertomuksia siitä, miten merkityksellistä ja moninaista elämä ilman lapsia voi olla.

Kaikki tämä moninaisuus on ruutujen avulla vaivattomasti saatavilla. Sen pitäisi tehdä päätöksestä helpompi. Vaihtoehtoja on runsaasti, ne ovat kauniisti esillä, ja mitä ikinä valitseekin, voi löytää vertaistukea samoin päättäneistä hengenheimolaisista. Toisaalta mitä ikinä valitseekin, aina on iso joukko ihmisiä, jotka saattavat kirjoittaa somessa kommenttikenttään: ”Väärin eletty!” Kun houkuttelevia, vaihtoehtoisia elämänpolkuja tulvii somevirrassa kymmeniä minuutissa, voi olla vaikea tunnistaa, mikä niistä on niin sanotusti omannäköinen. Sekään ei auta päätöksentekijää, että kuvat ja tarinat ruudulla ovat äärimmäisen koukuttavia. Kuvavirta tuudittaa transsiin ja hukuttaa hetkeksi ahdistuksen, jonka valinnanvaikeus synnyttää. Lopulta saattaa tulla ajelehtineeksi koko päätöksen ohi.

Somessakin vastaan tulee jatkuvasti se, mistä puhuminen välillä puuduttaa mutta mikä on todellisuudessa elämän ja kuoleman kysymys: ilmastonmuutos. I-sana tippuu säännöllisesti myös keskelle keskusteluja vanhemmuudesta ja vapaaehtoisesta lapsettomuudesta. Yksille se on argumentti jättää lapsiperhe perustamatta, aiheuttaahan jokainen ihminen päästöjä, vaikka eläisi miten ilmastosiveellisesti. Toiset taas ajattelevat, että yksilön ilmasto- taakka ei voi olla niin painava, että se estää haluamasta omia lapsia. Melkein kaikissa meissä ilmastonmuutos aiheuttaa kuitenkin pelkoa, samoin kuin sotien ja uusien pandemioiden uhka. Epävarmuus maailman tulevaisuudesta ruokkii epävarmuutta perheellistymispäätöksen edessä. Vielä enemmän päätökseen voivat vaikuttaa luokkaan, identiteettiin tai muuhun asemaan liittyvät pelot. Köyhyys, rasismi, krooniset sairaudet, seksuaalinen suuntautuminen ja monet muut seikat tekevät maailmasta joillekin ihmisryhmille toisia vaarallisemman ja vaativamman.

Päätös on siis lukuisten paksujen kerrosten alla jo ennen kuin päästään sen ytimeen eli siihen, mistä oikeastaan päätetään, kun päätetään hankkia tai olla hankkimatta lapsi – tai tarkemmin sanottuna kun päätetään *yrittää saada* lapsi. Suurin osa arkisista anekdooteista ja vanhemmuuskirjallisuudesta todistaa sen puolesta, että lapsen saaminen on järisyttävä muutos. Arki, arvot ja tunne-elämä menevät peruuttamattomasti uuteen uskoon, samoin ehkä ihmissuhteet ja oma identiteetti. Eikä päätös lapsettomuudesta ole välttämättä sen seesteisempi. Vapaaehtoinen lapsettomuus määritetään sen kautta, mitä ihmisen elämästä puuttuu. Mutta juuri vanhemmuuden

järisyttävyys tarkoittaa, että lapsettoman elämään mahtuu tuntien ja vuosien täydeltä sellaista, mihin aika, raha tai muut resurssit eivät lapsiperhearjen keskellä riitä. Elämä voi olla täysi jostain ihan muusta kuin omista lapsista.

Kaiken keskellä on uuden ihmisen mahdollisuus. Päätöksen kanssa kärvistellessäni törmäsin provosoivaan ajatukseen: syntymättömät suhtautuvat syntymään niin kuin me elävät suhtaudumme kuolemaan.² Kuvainnollinen vertaus on kuulijan vakaumuksesta riippuen synkkä tai kaunis: elämä on syntyvälle joko helvetti, ei-mitään tai paratiisi. Mutta olennaisempaa on, että vertauksessa ei painoteta vanhempien vaan maailmaan saapuvan ihmisen näkökulmaa – uuden elämän alkaminen on *iso asia* myös ja varsinkin hänelle. Ajattelipa elämän ihanuudesta ja kärsimyksistä mitä vain, syntyminen on käännekohta, jonka käsittämättömyydelle vetää vertoja ainoastaan se, mitä ihminen löytää elämän toisesta päästä. Tuurilla ja lääketieteellä on paljonkin osuutta asiaan, mutta juuri uuden elämän alkamisesta ihminen osaltaan päättää silloin kun hän päättää, yrittääkö saada lapsen vai eikö yritä.

Kun aloin pohtia vanhemmuutta ja lapsettomuutta, tiesin, että maailma ei mullistuisi, sainpa lapsia tai en. Minulle päätös oli silti siihenastisen elämäni isoin ja vaati kokoluokkansa mukaista perehtymistä. Ja vaikka maailma ei nitkahda uuteen asentoon yhden ihmisen perheellistymispäätöksen seurauksena, ilmastonmuutos, matala syntyvyys ja kiistely hyvän elämän reseptistä tekevät päätöksestä silti yhteiskunnallisen, erityisesti nyt, kun elämänvalintoja kuulutetaan ja kulutetaan tauotta ruutu-
jen kautta.

Kun kyseenalaistin entisen lapsettomuuspäätökseni, minulla oli kumppani, joka oli asian suhteen yhtä päättämätön kuin minäkin. Tilanne oli tavallaan onnekas, tavaltaan vaarallinen. Yhtäältä sopivan kumppanin puuttuminen ei muodostuisi esteeksi tai hidasteeksi lapsihaaveelle, mikäli päätyisimme molemmat perheellistymisen kannalle. Toisaalta päätöksestä tulisi entistäkin isompi, jos päätyisimme vastakkaisille kannoille. Kävimme keskustelua, mutta pohdimme asiaa tietoisesti myös omillamme. Emme halunneet vaikuttaa väärillä tavoilla siihen, millaiseksi toisen päätös muodostuisi. Sitä paitsi lähestymme isoja, henkilökohtaista elämää järjestyttäviä valintoja aivan päinvastaisilla tavoilla: toinen sanallistamattomaan tunteeseen luottaen, toinen jähkailuun asti analysoimalla.

Kun päätöksen eri ulottuvuudet normeista ilmastonmuutokseen vyöryivät päälleni, turvauduin siihen, mihin olen lapsesta asti turvautunut epävarmuuden edessä. Luin kaikenlaista kirjoitettua sanaa: faktaa ja fiktiota, klassikoita ja uutuuksia, tiedettä ja filosofiaa, romaaneja ja esseitä. Kuvauksia vanhemmuuspäätöksen tekemisestä oli vähän. Sen sijaan löysin argumentteja vapaaehtoisen lapsettomuuden puolesta ja sitä vastaan, rehellisiä kuvauksia lapsiperhearjesta sekä tietoa siitä, miten hyvin tai huonosti yhteiskunta tukee perheellisiä ja ymmärtää vapaaehtoisesti lapsettomia.

Marinoin ajatuksiani toisten sanoissa. Vähitellen aloin kirjoittaa omia sanojani ylös, mutta ennen kaikkea luin. Luin kuvauksia vauva-arjesta ja niiden vastapainoksi tekstejä, joissa perustellaan vapaaehtoista lapsettomuutta. Tutustuin katuvien äitien ajatuksiin. Luin onnellisuudesta,

kasvatuksesta sekä äitien työurista. Monesti luin kirjoja ilman päätökseeni liittyvää agendaa ja löysin niistä silti osuvia sanoja äitiyden ja vapaaehtoisen lapsettomuuden välimaastoon. Välillä palasin kauan aikaa sitten lukemiini teoksiin, joilla ei ole päällisin puolin mitään tekemistä perheellistymispäätöksen kanssa, mutta joiden muistin puhuvan kiinnostavasti siitä, miten tehdä autenttisia eli trendikielellä sanottuna omannäköisiä elämänvalintoja.

Kirjoihin ja tutkimuksiin tukeutuminen on minulle luonnollista, mutta jo pelkästään puolisoni taipumuksista tiedän, ettei se ole ainoa tapa lähestyä tunteikasta, henkilökohtaista päätöstä. Menetelmäni saattaa vaikuttaa kylmältä ja jopa siltä, etten ota asiaa oikealla tavalla vakavasti. Onko kirjallisuus liian nautinnollista, filosofia liian saivartelevaa ja tiede liian etäistä sopiakseen elämän isoimman päätöksen tueksi, kysyn itseltäni toisten ihmisten äänellä. Painettu teksti näyttää muotoonsa jäähmettyneeltä, kun taas elämä, josta perheellistymistä pohitiva päättää, on kurittomien, sinne tänne poukkoilevien tunteiden ja intuitioiden aluetta. Siitä päättämiseen sopii paremmin keskustelu kuin teksti.

Päätöstä punnitessani kävinkin keskusteluja puolisoni, ystäväni ja muiden läheisten kanssa. Mutta myös kirjat ja kirjoittaminen ovat omanlaistaan keskustelua. Kirjoihin, artikkeleihin ja muihin tekstimuotoisiin teoksiin päätyy se, minkä kirjoittaja on sisäistänyt vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Siksi lukeminen on kohtaaminen paitsi kirjoittajan itsensä myös hänen kollegoidensa, läheistensä ja lukemiensa kirjojen kanssa. Yleensä hyvät tekstit myös viittaavat toisiin teoksiin ja ihmisiin ja viitoittavat siten

tietä muihinkin kuin kirjailijan omiin ajatuksiin. Hyviä tekstejä etsiessään voi kuulostella lukijoidenkin ääntä. Teoksen suosio voi kertoa siitä, että siinä on jotain, mitä monet pitävät uutena, yllättävänä, provosoivana, kauniina, älykkäänä tai muuten arvokkaana tai huomionarvoisena.

Teosten ja ihmisten välisistä viittauksista syntyy rihmasto, jonka kautta voi sanallistaa ja jalostaa omia ajatuksia, tunteita ja intuitioita. Rihmasto on paljon moniäänisempi kuin algoritmin määräämä somepostausten virta. Usein se on myös moniäänisempi kuin lukijan tosi maailman yhteisö, jota muovaavat asuinpaikka, uravalinnat, yhteiskuntaluokka ja moni muu tekijä. Ei siksi, että kirjoittajat itse edustaisivat tasapuolisesti kaikkia yhteiskunnan lokeroita, vaan siksi, että monesti kirjailijat, filosofit ja tutkijat pyrkivät teksteissään oman lokeronsa ulkopuolelle. Ja silloinkin, kun kirjoittaja kertoo omasta elämästään, hyvä teksti laukaisee myös yleisinhimillisiä ymmärryksen kokemuksia. Teksti on puheeseen verrattuna pysyvämpää ja hitaampaa. Siihen voi palata ja sitä voi synnätä uudelleen tuoreen tiedon valossa.

Kaikista näistä syistä kirjallisuus, filosofia ja tiede viehättävät minua. Lopulta uppoudun niihin kuitenkin tunteikkaammin perustein. Ne synnyttävät paikan, jossa minun on helppo tunnistaa ja muodostaa omia ajatuk-siani, luottaa niihin. Juuri sellaista paikkaa elämän kokoi-sen päätöksen hetkellä tarvitaan.

Tässä kirjassa yhdistelen omia perheellistymispohdinto-jani filosofiaan, kirjallisuuteen ja tieteelliseen tutkimuk-seen. Viittaen teoksiin, joita luin itse epävarmuuden aikana,

mutta mukana on myös runsaasti muita lähteitä. Näiden lähteiden kautta kirja tarjoaa historiallista, yhteiskunnallista ja tieteellistä taustatietoa perheellistymispäätöksestä. Lisäksi kuvaan omaan päätökseeni liittyneitä vaiheita ja tuon esiin yleisluontoisia, perheellistymistä koskevia näkökulmia, jotka ovat muotoutuneet kirjoitusprosessin aikana.

Äidiksi vai ei -päätökseen liittyviä argumentteja voi löytää laskutavasta riippuen kymmeniä tai niin monta kuin on asian pohtijoitakin. Päätökseen voi liittyä kiinteästi ainakin parisuhde, raha, sukupuoli, lisääntymis-terveys, lisääntymisteknologiat, seksi, ehkäisymenetelmät, mielenterveys, ruumiillinen terveys, työ, opinnot, asuinpaikka, lainsäädäntö, lapsuus ja kasvatus, sisarus-suhteet, kokemus lastenhoidosta, läheisten ihmisten perheellistyminen, elämänrytmi, kehosuhde, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto, moraalit, ilmastonmuutos, vaistot, tunteet, omat turvaverkot, yhteiskunnan turvaverkot, matkustaminen, normit, ikä, persoonallisuus ja vaikka mikä muu. Jälkikäteen päätös voi tiivistyä johonkin sloganiin, vaikkapa näin: *halusin olla vapaa tai halusin elämäni sitä onnea, jonka näin omista vanhemmissani.* Todellisuudessa asia on tätä monimutkaisempi, vaikka koko vyyhtiä ei aina ruodita auki.

Kirjani muoto heijastelee päätöksen luonnetta. Kerron molemmista vaihtoehdoista ja päätöksen luonteesta tutkimusten, kirjallisuuden ja filosofian avulla. Samalla kerron omasta päätöksenteostani pyrkien niiden lyhyiden lauseiden taakse, joiksi päätös jälkikäteen helposti tyypistyy. Pohdin sitä, miten järki ja tunne, minä ja muut sekä mennyt ja tuleva voivat törmätä päätöksentekijän mielessä.

Äidiksi vai ei -päätös on elämänkokoinen sekä syiden että seurausten näkökulmasta. Se antaa raamit valitsijan loppuelämälle ja heijastuu sitä kautta myös toisten ihmisten elämiin. Sen tuloksena voi syntyä uusi elämä. Nämä ovat päätöksen seurauksia. Samalla valinta tehdään aina jostain eletystä elämästä käsin. Aiemmat päätökset ja kokemukset ovat väistämättä läsnä, kun ihminen kohtaa argumentteja vanhemmuuden ja vapaaehtoisen lapsettomuuden puolesta ja niitä vastaan. Yksi vastaus kysymykseen, miksi valitsit niin kuin valitsit, on osoittaa omaa elämäänsä ja sanoa: *tämän takia*. Se saattaa olla kaikkein totuudenmukaisin mutta myös tiedollisesti tyhjin vastaus. Kirjassa kertomani kokemukset ovatkin poimintoja ja niille antamani merkitykset alttiita uusille tulkinnoille. Muistikuvia ja tulkintaa ei aina voi irrottaa toisistaan, toisin kuin välilyöntien toisistaan erottamat sanat houkuttelevat uskomaan.

Tulkinta on joillekin tiedonjanoisille ihmisille kirosana, koska se vie ajatukset epävarmuuteen, epäluotettavuuteen ja subjektiivisuuteen. Selkeyden ja läpinäkyvyyden nimissä olen merkinnyt kaikki tutkimukset sekä muut tiedolliset ja taiteelliset lähteet loppuviitteisiin ja erottanut ne tekstissä niistä merkityksistä, jotka itse annan tiedoille. Äidiksi vai ei -päätöksestä jää kuitenkin pimentoon valtava osa ilman tulkinnan kerrosta. Tieto ja kokemukset vaativat merkitysten antamista, jotta ne muuttuvat päätöksiksi ja käyttäytymiseksi. Nimellisesti samojen tietojen ja kokemusten tulkinnat voivat vaihdella rajustikin ihmisestä toiseen, mutta merkityksen antamisessa on myös paljon yleisinhimillistä.

Valintaa tehdessäni ajauduin monesti metatasolle kysymään, onko röyhkeää pohtia niitä kysymyksiä, jotka liittyvät valinnanvaikeuteen. Perheellistymiseen ja lapsettomuuteen liittyy monenlaisia kipuja. Jotkut saavat ja kasvattavat lapsia sodan keskellä. Monet saavat lapsen vastentahtoisesti. Lukuisat ihmiset kaipaavat omaa lasta enemmän kuin mitään muuta, mutta lääketieteelliset, taloudelliset, yhteiskunnalliset tai ihmissuhdesyyt estävät haaveen toteuttamisen. Minua sen sijaan vaivasivat sellaiset kysymykset kuin sopisinko äidiksi, olisinko lapsettomana onnellisempi ja miten ilmastonmuutoksen pitäisi vaikuttaa päätökseeni.

Monesti kivut täytyy asettaa tärkeysjärjestykseen niin, että selviytyminen menee hyvän elämän edelle ja hyvän elämän esteet sen edelle, että ei tiedä, mitä hyvä elämä on. On tärkeämpää olla vapaa valitsemaan, lisääntyäkö vai ei, kuin olla vapaa tutkimaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia tieteilijän tarkkuudella. Mutta kysymys siitä, millainen äiti minusta tulisi, ei ratkea, vaikka kuinka liikutun kuunnelllessani uutisia äideistä sodan keskellä tai kertomuksia epätoivosta, jota ihmiset kokevat lapsettomuushoitojen aikana. Lukuisat esseet, romaanit ja tutkimukset todistavat, että perheellistymiseen liittyvät valinnat ovat monelle vaikeita. Meidän – ja todennäköisesti myös matalan syntyvyyden kanssa kipuilevan yhteiskunnan – kannalta on hyvä, jos myös valinnanvaikeus on sallittu vaikeus.

TERÄVIÄ POHDINTOJA ÄITIYDEN JA VAPAAEHTOISEN LAPSETTOMUUDEN VÄLIMAASTOSTA

Miksi äitiys on joillekin itsestäänselvä valinta, kun taas toiset pohtivat päätöstä vuosikausia varmuuteen pääsemättä? Elina Vessonen etsii vastauksia tieteestä, filosofiasta ja kirjallisuudesta ja kertoo omasta päätöksestään.

Kolmekymppinen filosofian tohtori ei tiedä, haluaako lapsia. Vauvakuumetta ei kuulu, mutta lapseton elämäkään ei kuulosta täysin omalta jutulta. Lähipiirissä ja yhteiskunnassa odotetaan perheellisäystä, mutta samalla melkein kaikki ovat huolissaan tulevien sukupolvien pärjäämisestä rapistuvalla maapallolla. Voiko itsensä eristää muiden luomista paineista päätöstä tehdessään? Entä jos valitsee väärin ja tajuaa sen liian myöhään? Mistä tietää, olisiko hyvä äiti?

ELINA VESSONEN on tieteenfilosofi, joka on julkaissut tutkimusartikkeleita ja yleistajuisia artikkeleita sekä työskennellyt pitkään sirkusalalla.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-6661-3